

HRVATI IZ INOZEMSTVA TREBAJU OSTATI AKTIVNI GRAĐANI U SLUŽBI DRŽAVE I U INTERESU SVOJIH SUGRAĐANA

Davna povijest i nedavna prošlost su pokazale da su sva velika ili mala carstva osuđeni na nestanak: jedna nacija ne propadne tako lako poput jednoga carstva, i u kušnji, u razdobljima rata ili duboke krize, prirodno je da se pojedinci skupljaju oko onoga što ih povezuje najdublje u svojem biću, to jest nacija. Snaga jedne nacije temelji se i na mrežama razvijenim izvan granica, na pojedinačnim ili organiziranim podrškama na kojima može računati u inozemstvu i u svijetu. Koju bolju podršku možemo zamisliti za jednu zemlju nego li od svojih vlastitih državljana koji žive u inozemstvu? Iako je točan broj hrvatskog iseljništva nesiguran, može se razumno procijeniti da broj Hrvata koji žive izvan zemlje odgovara približno polovici današnjeg stanovništva Hrvatske, ako se pribroji prvu generaciju rođenu u inozemstvu. Nedavni agresorski rat s kojim se Hrvatska morala suočiti, pokazao je koliko je mobilizacija Hrvata izvan granica bila silna pomoć za ugroženu domovinu, i znali su biti učinkoviti branitelji hrvatske stvari pri političkim krugovima, medija i svjetskog javnog mnijenja.

Zato svi hrvatski građani gdje god bili, trebaju i dalje ostati aktivni u oblikovanju nacionalne politike i u obrani nacionalnih interesa, ne samo u zemlji, nego također i nadasve u inozemstvu, posebno u Europi u trenutku kada se Hrvatska namjerava pridružiti Europskoj Uniji, te svugdje u svijetu u eri globalizacije. Uz službene urede, veleposlanstava, zaduženih zastupati Hrvatsku u inozemstvu, ne smije se zanemariti ove moćne sudionike koje mogu biti hrvatske zajednice u svijetu.

Biti aktivan građanin zahtjeva raspolagati s pravom glasa. Izborni sustav, modaliteti glasanja, manje ili više izdašna raspodjela prava glasa, neosporno su najočitiiji pokazatelji stupnja vladajuće demokracije u jednom društvu i u jednoj državi, i postojećeg političkog režima. Treba li podsjetiti da usred Europske Unije, već od Maastrich-evih (1993 g.) i Amsterdamskih ugovora (1997 g.), svaki europski građanin –gdje god se nalazio– uživa pravo glasa i može biti biran, kako na lokalnim izborima tako i na izborima za Europski Parlament. Lisabonski ugovor koji je postao punovažan od 2009 g., svečano je potvrdio ova prava državljana država-članica, koji

ih mogu vršiti na cijelom teritoriju Europske Unije, i u državi njihovog prebivališta, čak ako nisu njezini državljani. S obzirom na ove evolucije u Europi, je li uopće zamislivo da se hrvatska demokracija može praviti čudnovatom, odbijanjem prava glasa svojim vlastitim državljanima koji žive izvan zemlje, kada će uskoro morati prihvatiti pravo glasa državljana (stranaca) bilo koje države članice Europske Unije koji žive na njenom tlu? To bi bilo veoma čudan način pristupanja ulasku u Europsku Uniju. Može li se zamisliti da jedan hrvatski građanin koji živi u Njemačkoj, Francuskoj, Švedskoj, ili u bilo kojoj državi Europske Unije, može sudjelovati (i biti biran) na licu mjesta na lokalnim izborima i na izborima za Europski Parlament, i biti lišen ovih istih prava kad je riječ o izborima za Hrvatski Parlament? To bi bilo zasigurno jedinstven slučaj u Europi i jedna mrlja na hrvatsku demokraciju.

U ime čega bi se trebalo postupati s hrvatskim građaninom nastanjenim u Europi nepovoljnije nego sutra s građanima drugih europskih država nastanjenih u Hrvatskoj? I u ime čega bi trebalo postupati drukčije s hrvatskim građanima koji su nastanjeni izvan Europe i s onima koji su nastanjeni u Europi? Može li se današnja Hrvatska smjestiti na rubu procesa europeizacije i globalizacije, čiji su učinci ne samo ekonomski nego i politički i društveni?

U dobro shvaćenom interesu svake države je da se ne odvoji od svojih državljana nastanjenih u inozemstvu, da se ne isključuje ovu kategoriju građana od društvenoga korpusa i nacije. Jer svaka «getoizacija» je neizbježno pod sumnjom diskriminacije, pogotovo u jednoj zemlji nedavno oslobođene od totalitarnog sustava, o kojoj se zna da su iseljenici bili mete, ne samo političke domaće represije, nego i specijalnih službi zadužene za njihovo političko nadziranje u inozemstvu, dapače i za njihovu likvidaciju. Svaka autentična demokracija dostojna tog imena mora sasvim raskinuti s tom prošlošću. Budući da je riječ o zemlji kao što je Hrvatska, kandidat za ulazak u Europsku Uniju, svaka sumnja kvarenja svog demokratskog karaktera može samo štetiti svojem liku i odlagati njezinu integraciju, čim bi se ova zemlja razlikovala od europskih standarda i prakse drugih država članica. Hrvatska treba prestati uspoređivati se s drugim državama iz bivše Jugoslavije, kad je riječ o ocjenjivanju svojega stupnja demokratizacije i o procjeni kvalitete svojih institucija. Treba se suočiti s modelima zapadne Europe, a ne više s onima Balkanske Europe. Baš je ova usporedba najznakovitija i najizrazitija, ona je ta koja je u stanju doprinijeti evoluciji

današnjih hrvatskih institucija i koja može poticati njihov napredak. Došlo je vrijeme da se očituje u djelima neophodni mentalni raskid s jugoslavenskom i balkanskom prošlošću i s institucijama proisteklim od jedne omražene i zaostale ideologije. Današnja Hrvatska država treba odbaciti sve što može sputavati svoju modernizaciju: treba dakle prekinuti na ideološkom, političkom, društvenom i kulturnom planu s tom prošlošću, utoliko što je odsad liberalna Europa njezino obzorje, i što je Zapadna Europa također i najprije njezino bliže okruženje, kako to potvrđuje višestoljetna povijest hrvatske nacije. Iako na diplomatskom planu Europska birokracija ustrajno smještava Hrvatsku na Zapadni Balkan, ovisi o njoj i o njoj samoj, da dokaže kako se nalazi politički, kulturno i povijesno zapadno od Balkana. U tom pogledu, očuvanje ili ukinuće prava glasa iseljenih Hrvata predstavlja kapitalni test demokratske zrelosti.

Danas, na međunarodnoj sceni položaj jedne zemlje usko ovisi o svojoj sposobnosti u korištenju i vrednovanju gospodarskih, socijalnih, kulturnih i ljudskih aduta s kojima ona raspolaže. Jedan od tih aduta je ljudska prisutnost u inozemstvu, koja uvjetuje međunarodni sjaj jedne zemlje. Ulog je ujedno politički, ekonomski i kulturni, nadasve u današnjim okolnostima, obilježene ubrzanom globalizacijom materijalnih i intelektualnih razmjena. Hrvatska nazočnost u inozemstvu je jedna prednost koju Hrvatska treba znati upotrebiti, utoliko što ovo iseljeno pučanstvo prebiva u ekonomsko, kulturno i politički najrazvijenim krajevima svijeta. Ona je jedno djelotvorno oruđe i dragocjeno sredstvo koji omogućuje Hrvatskoj iskoristiti svake prilike koje se budu pružile (posebno na trgovačkom i turističkom planu) u najdinamičnijim područjima svjetskog gospodarstva. Zbog toga, Hrvatska treba bolje upoznati svoje zajednice nastanjene u inozemstvu, utvrditi bilancu potencijala koje one predstavljaju, u korist razvijanja hrvatske prisutnosti u svijetu i da bi se iznijelo na vidjelo sve što sprečava promicanje svojih nacionalnih, materijalnih i moralnih interesa. To pretpostavlja jedno bolje usklađivanje između najviših vlasti države i organizacija koje sakupljaju Hrvate nastanjene u svijetu. Pod tim uvjetom iskustva stečena u inozemstvu mogu biti valorizirana u Hrvatskoj, i učinkovite mreže će se moći uspostavljati na međunarodnoj razini, koje će pojačati i podržati diplomatsko djelovanje, kao i prava i svakovrsne interese Hrvatske i njezina naroda.

Zbog svih tih razloga, Hrvati u inozemstvu trebaju ostati aktivni građani i sačuvati svoj potpuni i cjeloviti birački kapacitet, da bi i dalje bili u službi svoje matične zemlje, čiji će demokratski legitimitet tako biti ojačan. Svako ograničavanje – i pogotovo svako ukidanje- prava glasa, koji mora biti ravnopravan za sve građane, činilo bi povredu priznatih javnih sloboda, najosnovnijih građanskih prava, i načela univerzalnosti prava glasa, prirodno zajamčeni u demokraciji.

Ako jedan novi zakon treba biti objavljen u Hrvatskoj, ne može odrediti drugo nego sljedeće: «Birači su Hrvati nastanjeni izvan Hrvatske upisani na biračkom popisu ustanovljenom u tu svrhu u inozemstvu u svakom konzularnom okružju i vođen od nadležnih ureda.»

S obzirom na poštivanje teritorijalnog suvereniteta države prebivališta i u svrhu nepristranosti, za očuvati iskrenost glasovanja i izbjeći polemike, zakon bi mogao dodati da «Svaka promidžba u inozemstvu je zabranjena, osim pošiljkom upisanim biračima, programa i glasačkih listića kandidata, zapečaćenom poštom i upućenom od nadležnih diplomatskih ili konzularnih ureda, i oglašivanjem ovih dokumenata u unutrašnjim prostorima veleposlanstava i konzulata, i -u sporazumu s vlastima nadležne zemlje- u biralištima eventualno otvorenim izvan diplomatskih ili konzularnih prostorija.»

Hrvati iz inozemstva čine dio hrvatskog pučanstva koji, iako udaljen od domovine, treba ostati sudionik javnog nacionalnog života, kao što je to slučaj u najboljim zapadnim demokracijama.

Marc GJIDARA

Profesor emeritus Sveučilišta Panthéon-Assas (Pariz-2)

Voditelj Sveučilišne francusko-hrvatske suradnje

Počasni Doktor Splitskog Pravnog Fakulteta

Preveo s francuskog Branimir Grabić